

Sociaaleconomische status en deelname aan sport en bewegen van volwassenen

Factsheet 2020/21

Wikke van Stam & Remko van den Dool

Figuur 1. Wekelijkse sportdeelname van volwassenen (25+) naar voltooide opleiding en gezinsinkomen (in procenten)

		Opleiding		
		Hoog	Midden	Laag
Inkomen	Hoog	74% (n=986)	59% (n=607)	39% (n=192)
	Midden	61% (n=1.238)	47% (n=1.736)	32% (n=1.257)
	Laag	54% (n=152)	35% (n=246)	21% (n=374)

Bron: Gezondheidsenquête/Leefstijlmonitor, CBS i.s.m. RIVM, 2019; analyse op verzoek Mulier Instituut.

Sociaaleconomische status

De sociaaleconomische status (ses) van een persoon geeft de mate aan waarin hij/zij de mogelijkheid heeft om maatschappelijk gewaardeerde goederen te creëren of consumeren. Deze is gerelateerd aan de toegang tot de middelen om een goede gezondheid te krijgen en te houden (RIVM). Inkomen en opleiding zijn de meest gebruikte indicatoren om de ses te meten.

Voor dit factsheet zijn gegevens uit de Leefstijlmonitor, aanvullende module Bewegen en Ongevallen (LSMa) en de Gezondheidsenquête (GE) over opleiding en inkomen gecombineerd om tot de sociaal-economische status te komen¹. In het kader van een inclusieve deelname aan sporten en bewegen, een focuspunt van het Nationaal Sportakkoord (VWS, VSG en NOC*NSF, 2018), zijn gegevens hierover naar lage, gemiddelde of hoge ses van belang. We spreken van een lage ses bij de groep met een laag inkomen en een lage opleiding, van een midden ses bij de groep met een midden inkomen en een middelbare opleiding en van een hoge ses bij de groep met een hoog inkomen en een hoge opleiding.

Wekelijkse sportdeelname

56 procent van de volwassenen (18-64 jaar) sport wekelijks (RIVM, 2019). Zowel inkomen als opleiding hangt

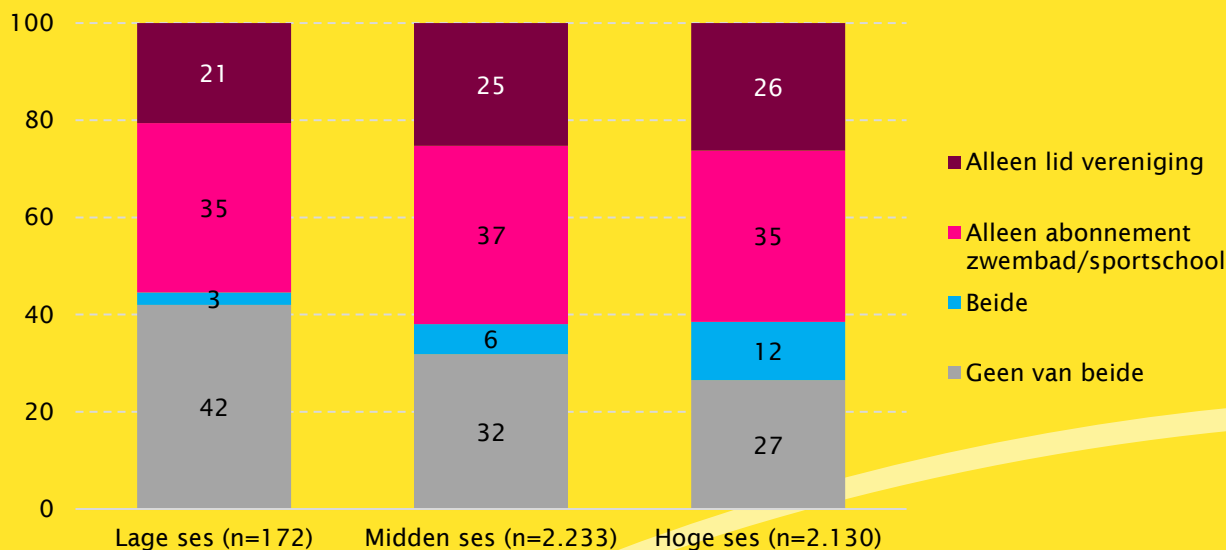
samen met wekelijkse sportdeelname van volwassenen: hoe hoger het inkomen en/of de opleiding, hoe hoger de sportdeelname (zie figuur 1). Van de personen met een lage ses sport slechts een vijfde (21%) wekelijks, terwijl van de personen met een hoge ses drie kwart wekelijks sport (74%). Daarin is de relatie van de wekelijkse sportdeelname met opleiding iets sterker dan die met inkomen (zie ook [Gooskens & Van den Dool, 2017](#)).

Bij mensen met een lage ses heeft een kwart (25%; niet in figuur) van de volwassenen nog nooit gesport, ten opzichte van 6 procent bij mensen met een midden ses en 3 procent bij mensen met een hoge ses. Dit verschil is deels te verklaren doordat de lage ses groep uit relatief veel ouderen bestaat. Een andere verklaring is de socialisatie van sport: ouders geven sportgewoonten door aan hun kinderen, die op hun beurt een grotere kans hebben tot dezelfde ses groep als de ouders te gaan behoren.

Sportverband

Van de volwassenen die wekelijks sporten zijn mensen met een hoge ses vaker lid van een vereniging (38%, zie figuur 2) en/of hebben een abonnement voor zwembad of sportschool (47%) dan mensen met een lage ses (respectievelijk 24% en 38%). Dit kan te maken met de vaste kosten van een lidmaatschap/abonnement en de

¹Data uit de GE 2019 zijn gebruikt voor het berekenen van de wekelijkse sportdeelname (figuur 1) en de beweegrichtlijnen (figuur 4). Data uit de LSMa 2015, 2017 en 2019 zijn gebruikt voor de overige onderwerpen in dit factsheet.

Figuur 2. Sportverband van wekelijkse sporters, volwassenen (25 +), naar voltooide opleiding en gezinsinkomen (in procenten)

Bron: LSM-A Bewegen en Ongevallen/Leefstijlmonitor RIVM, VeiligheidNL i.s.m. CBS, 2015 (algemeen, niet per sport) & 2017, 2019 (samengesteld). Bewerking: Mulier Instituut.

uitgaven voor bijvoorbeeld een drankje na de wedstrijd of vervoer. Uit eerder onderzoek (SCP, 2019) blijkt dat een hogere opleiding de kans verhoogt op individueel, verenigings- en commercieel sporten en de kans verkleint op informeel sporten. Een hoger inkomen verhoogt de kans op verenigingslidmaatschap en informeel sporten.

Welke sport men beoefent is deels gerelateerd aan de ses. Fitness/conditiesporten noemen alle ses-groepen het vaakst. Mensen met een hoge ses (48%) doen vaker duursporten dan mensen met een lage ses (28%). Volwassenen met een lage ses beoefenen relatief vaker sporten zoals voetbal en zwemmen, terwijl mensen met een hoge ses relatief vaker tennissen, hardlopen of golfen (zie ook Fitters & Hoekman, 2019)

Belemmeringen bij het sporten

Gemiddeld ervaart 27 procent van de volwassenen belemmeringen om te sporten vanwege de gezondheid (8% ernstig en 19% enigszins). Hoe lager de ses-groep, hoe meer belemmeringen zij ervaren (zie figuur 3): van de volwassenen met een lage ses ervaart een derde (34%, waarvan 17% ernstig) belemmeringen, terwijl van de personen met een hoge ses een kwart (25%, waarvan 4% ernstig) belemmeringen ervaart. De relatie van inkomen

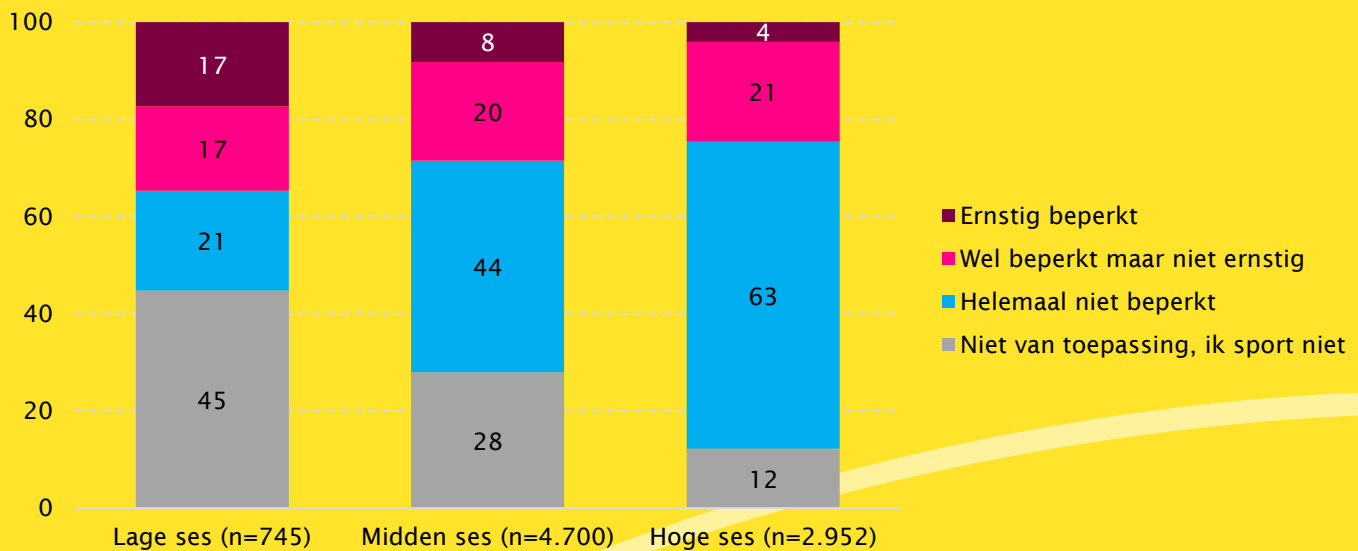
met ervaren belemmeringen vanwege de gezondheid lijkt iets sterker dan die met opleiding (niet in figuur).

De ervaren gezondheid verschilt sterk naar ses groep. Mensen met een lage ses ervaren hun gezondheid als minder goed (44% (zeer) goed en 22% (zeer) slecht) dan mensen met een hoge ses (88% (zeer) goed en 1% (zeer) slecht). Dit zien we ook bij overgewicht: 59 procent van de mensen met een lage ses heeft dit en 42 procent van de mensen met een hoge ses. Overgewicht hangt samen met opleiding maar minder met inkomen. Dat mensen met een lage ses een mindere gezondheid ervaren hangt samen met een ongezondere leefstijl, minder gunstige woon- en werkomstandigheden en een hogere werkloosheid (RIVM, 2012).

Plezier beleven in sporten

De helft van de volwassen mensen, zowel sporters als niet-sporters (53%; niet in figuur) beleeft veel plezier aan zelf sporten (rapportcijfer 8-10). Van de wekelijkse sporters is dat 74 procent. Minder sporters met een lage ses ervaren veel plezier (65%) dan sporters met een hoge ses (76%).

Figuur 3. Ervaren belemmeringen om te sporten vanwege de gezondheid van volwassenen (25+; in procenten)

Bron: LSM-A Bewegen en Ongevallen/Leefstijlmonitor RIVM, VeiligheidNL i.s.m. CBS, 2017 & 2019. Bewerking: Mulier Instituut.

Beweegrichtlijnen

52 procent van de volwassenen (18-64 jaar) voldoet aan de beweegrichtlijnen (2,5 uur per week matig intensief bewegen en 2 keer per week spier- en botversterkende activiteiten; [RIVM, 2019](#)). Hierbij geldt een samenhang met de ses: hoe hoger de opleiding en het inkomen, hoe vaker wordt voldaan aan de beweegrichtlijn (zie figuur 4). Een derde (31%) van de mensen met een lage ses voldoet aan de beweegrichtlijnen, terwijl dat voor ruim de helft (58%) van de mensen met een hoge ses geldt. Hierbij is de relatie met opleiding sterker dan met inkomen.

Kruisverbanden

De wijk of regio waarin iemand woont heeft invloed op de mogelijkheden die deze persoon krijgt om te sporten en bewegen. In wijken aangeduid als lage ses wijken worden inwoners bijvoorbeeld soms extra geholpen door gemeenten, door juist in die wijken een buurtsportcoach aan te stellen.

Van mensen met een migratieachtergrond is bekend dat zij vaker een lage ses hebben ([CBS, 2018](#)). Dat is in onze steekproef ook zo; in de lage ses groep heeft 32 procent een niet-westerse herkomst, ten opzichte van 8% van de midden ses groep en 6% van de hoge ses groep. Mensen van niet-westerse herkomst sporten en bewegen vaak

minder, onder andere door verschillen in beweeg- en sportsocialisatie, culturele normen en waarden en gewoontes ([KCSB, 2019](#)).

Alleenstaanden en alleenstaande ouders zijn relatief sterk vertegenwoordigd in de lage ses groep (resp. 41% en 11%; voor hoge ses resp. 14% en 2%). Alleenstaanden hebben per persoon vaak hogere vaste lasten dan meerpersoonshuishoudens. En het is bekend dat alleenstaande ouders, voornamelijk moeders, met uitsluitend minderjarige kinderen het meeste risico lopen op armoede ([SCP, 2018](#)).

Samenvatting

Volwassenen met een lage ses sporten minder vaak. De relatie met opleiding is daarbij iets sterker dan met inkomen (figuur 1). Als mensen met een lage ses een sport beoefenen, hebben ze hiervoor minder vaak een lidmaatschap of abonnement (figuur 2). Dat kan deels samenhangen met de hogere kosten, die voor mensen met een laag inkomen eerder een drempel vormen. Mensen met een lage ses sporten vaker zonder plezier. Daarnaast hebben zij over het algemeen een slechtere gezondheid en ervaren ook meer belemmeringen om te sporten door een slechte gezondheid (figuur 3).

Figuur 4. Volwassenen (25+) die voldoen aan beweegrichtlijn, naar opleiding en inkomen (in procenten)

		Opleiding		
		Hoog	Midden	Laag
Inkomen	Hoog	58% (n=986)	52% (n=607)	46% (n=192)
	Midden	57% (n=1.238)	48% (n=1.736)	37% (n=1.257)
	Laag	52% (n=152)	37% (n=246)	31% (n=374)

Bron: Gezondheidsenquête/Leefstijlmonitor, CBS i.s.m. RIVM, 2019; analyse op verzoek Mulier Instituut.

Verder blijkt dat hoe lager de ses groep van volwassenen, hoe minder vaak men voldoet aan de beweegrichtlijnen (figuur 4). Het verschil tussen hoge en lage ses is hierbij wat minder dan bij wekelijkse sportdeelname, maar nog steeds groot.

Het sport- en beweeggedrag van mensen in de verschillende ses groepen, kent ook kruisverbanden met sociaaldemografische aspecten als migratieachtergrond, soort huishouden (alleen of samen, en al dan niet met kinderen), de wijk/regio waarin men woont en leeftijd (zie kader beschrijving steekproef).

Meer lezen

- [Factsheet Invloeden van opleiding, etnische achtergrond, gezinswelvaart en sekse op lidmaatschap sportvereniging bij middelbare scholieren, 2005 – 2017 \(2020\)](#)
- [Factsheet Sportdeelname van volwassenen met een laag inkomen \(2019\)](#)
- [Factsheet Sportdeelname en opleidingsniveau \(2017\)](#)
- [Factsheet Jeugd, armoede, sport \(2017, Kenniscentrum Sport en Bewegen\)](#)
- [Factsheet Consumentenuitgaven aan sport \(2018\)](#)
- www.sportenbewegenincijfers.nl/kernindicatoren/sportdeelname-wekelijks
- www.sportenbewegenincijfers.nl/kernindicatoren/beweegrichtlijnen
- www.sportenbewegenincijfers.nl/beleid/sportakkoord/inclusief-sporten

Verantwoording onderzoek

Voor dit factsheet hebben we de data geanalyseerd van de Leefstijlmonitor – aanvullende module Bewegen en Ongevallen uit 2015, 2017 en 2019 en de Gezondheidsenquête uit 2019. Daarbij is het inkomenskintiel 1 als laag genomen, inkomenskintielen 2, 3 en 4 als midden en inkomenskintiel 5 als hoog. Deze kwintielen zijn gebaseerd op de huishoudens in Nederland. Deze zijn gecombineerd met de hoogst afgeronde opleiding: lager (vmbo of lager), middelbaar (mbo/havo/vwo) en hoger (hbo/wo).

Beschrijving steekproef LSMa

In onze berekening zijn mensen van 25 jaar en ouder meegenomen. Dit omdat zij bijna allemaal (99%) klaar zijn met hun opleiding. De meesten hebben betaald werk (56%) of zoeken dat (4%). De subgroep lage ses is relatief vaak wat ouder (29% is 65+, ten opzichte van 13% bij hoge ses) en heeft relatief vaker een langdurige ziekte/aandoening (56%, ten opzichte van 22% bij hoge ses). De subgroep hoog opgeleiden met een laag inkomen is relatief vaak jong (42% is 25-35 jaar).